viduals of the Steblin-Kamenskij family (burials 1–7): Jelizaveta Pavlovna Steblin-Kamenskaja (Fig. 2); Marija Michailovna Rklickaja; Michail Rklickij; Marija Jegorovna Rklickaja; Georgij Ivanovič Steblin-Kamenskij (Fig. 4); Jegor Pavlovič Steblin-Kamenskij (Fig. 3); and Olga Aleksandrovna Steblin-Kamenskaja.

All remains have been identified. After exhumation, the entrances to the crypts were bricked up, and the trenches were backfilled. The remains were transferred to the Orthodox church in Inturkė, in preparation for re-burial.

Ingrida Čičiurkaitė

Partizanų palaikų tyrimai Lazdijuose

2021 m. Lazdijų mieste, Vytauto g. 18, pokariu buvusios tarybinio saugumo būstinės kieme vykdant garažų paskirties pastatų keitimo į kultūros paskirtį rekonstravimo projekto darbus, nugriovus garažą ir pradėjus kasti žemę, maždaug 50 cm gylyje aptikta galbūt žmonių kaulų. Žemės kasimo darbai iš karto sustabdyti, vieta užkasta, pažymėta ir aptverta. Darbų zona nepatenka į saugomų nekilnojamųjų kultūros vertybių teritoriją, apie anksčiau šioje teritorijoje buvusius palaidojimus informacijos nėra. Apie rastus žmonių kaulus pranešta policijai. KPD sustabdė Laisvės kovų muziejaus fondų saugyklų statybos darbus, kad KVGT atliktų archeologinius tyrimus.

2021 m. tyrimų vieta yra Lazdijų miesto ŠV dalyje, Vytauto g. 18 sklypo V dalyje, rekonstruojamo garažo vietoje. Buvęs garažų pastatas yra nugriautas, išlikę pamatai. Dabartinio paviršiaus altitudė H_{abs} 122,40–123,00 m aukštyje. Teritorija yra 32x10 m dydžio, bendro 320 m^2 ploto (1 pav.). Galimai žmonių kaulai surasti mechanizuotai vykdant grunto kasimo darbus. Aptikti kaulai užkasti radimvietėje. Nėra žinoma, kiek yra kapo duobių ir kiek palaikų gali būti

1 pav. Bendras tyrimų vietos vaizdas iš viršaus. T. Gegužio nuotr.

Fig. 1. Aerial view of the excavation area.

palaidota teritorijoje. Apžiūrėjus žemės paviršių nepastebėta jokių kaulų ar jų fragmentų.

Detaliųjų ir žvalgomųjų tyrimų metu iki įžemio ištirtas 133,25 m^2 dydžio plotas. Beveik visoje teritorijoje paviršių sudaro 50–65 cm storio piltinis ar maišytas žvyringas sluoksnis su XX a. šiukšlėmis ir griuvenomis. Vietomis šis sluoksnis nuskustas. Žemiau fiksuotas 1–1,45 m storio juodas durpingas sluoksnis su XX a. šiukšlėmis ir griuvenomis. Sluoksnio apačioje griuvenos retėja. Sluoksniai nuolaidėja iš P į Š pusę. 1–2,3 m gylyje glūdi įžemis – šlynas. Pasiekus įžemį pradeda kauptis gruntinis vanduo. Paviršiniuose sluoksniuose aptikti 7 pavieniai žmonių kaulai.

Tyrimų metu 1,1–1,15 m gylyje ploto (buvusio garažo) centrinėje dalyje aptikti trijų žmonių palaikai. Palaikų 1 kapo duobės kontūras neišsiskyrė, palaikų 2–3 nežymus kapo duobės kontūras išsiskyrė tik kojūgalyje. Mirusieji paguldyti viena eile, orientuota Š–P kryptimi. Tarpas tarp palaikų 80 cm. Visi atidengti palaidojimai apardyti ankstesnių žemės judinimo darbų metu – palaikus 1 apardė medienos trūnėsių sluoksnis, palaikus 2–3 – garažo pamato pertvara. Palaikai 2–3 paguldyti vienas ant kito (2 pav.). Paviršiniuose sluoksniuose aptikti pavieniai žmonių kaulai yra ankstesnių grunto judinimo darbų metu suardytų palaikų 1–3.

2 pav. Palaikai 2–3, vaizdas iš R. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 2. Burials 2–3, viewed from the E.

3 pav. Palaikai 3, kulkos išėjimo anga kairiajame momenkaulyje in situ. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 3. Burial 3, bullet exit wound in the left parietal bone in situ.

4 pav. Šalia palaikų 1 aptikta lietuviškos uniformos saga su Vyčiu. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 4. Lithuanian uniform button bearing the image of the Vytis, found next to burial 1.

5 pav. Šalia palaikų 1 aptikta lietuviškos uniformos saga su Gediminaičių stulpais. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 5. Lithuanian uniform button bearing the image of the Columns of Gediminas, found next to burial 1.

6 pav. Šalia palaikų 1 aptiktas lietuviškos uniformos ženkliukas su Gediminaičių stulpais. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 6. A piece of Lithuanian uniform – a brooch depicting the Columns of Gediminas –found next to burial 1.

0 3 cm

7 pav. Ant palaikų 3 kairės rankos rastas sidabrinis Lietuvos karininkų nešiotas žiedas su Vyčio (Jogailaičių) kryžiumi. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 7. A silver ring bearing the Vytis cross (Jogaila's symbol) worn by Lithuanian officers found on the left hand of the individual in burial 3.

8 pav. Ant palaikų 3 kaklo aptikta vielos kilpa in situ. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 8. Wire looped around the neck of the individual in burial 3, in situ.

Nustatyta, kad palaidoti 3 maždaug 25–35 m. amžiaus vyrai. Dviejų iš jų kaukolėse fiksuoti šautiniai sužalojimai: palaikų 2 kaukolėje fiksuoti du kiauryminiai šautiniai sužalojimai, palaikų 3 kaukolėje – vienas (3 pav.). Smurtinis sužalojimas įtariamas ir palaikų 1 kaukolėje, tačiau ji išlikusi itin fragmentiškai, tad traumuojantis mechanizmas nenustatytas.

0 10 cm

9 pav. Ant palaikų 3 kaklo rasta vielos kilpa. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 9. Wire looped around the neck of the individual in burial 3.

Šalia palaikų 1 aptikta lietuviškos uniformos sagų su Vyčiu (4 pav.), Gediminaičių stulpais (5 pav.) ir sagtelė su Gediminaičių stulpais (6 pav.). Šalia palaikų 2 radinių neaptikta, nes didžioji jų dalis suardyta pamato. Ant palaikų 3 kairės rankos piršto aptiktas sidabrinis žiedas su Vyčio (Jogailaičių) kryžiumi (7 pav.). Šių palaikų kaklo srityje aptikta vielos kilpa (8 pav.), galbūt skirta transportuoti palaikus (9 pav.). Pagal šiuos radinius nustatyta, kad palaikai yra partizanų.

Nustačius, kad buvusiame tarybinio saugumo būstinės kieme palaidoti partizanų palaikai, LGGRTC pradėjo istorinį tyrimą ir palaikų identifikavimo procedūras.

The examination of partisan remains in Lazdijai

In 2021, an excavation was conducted in the yard of the post-war NKVD premises at Vytauto Str. 18, Lazdijai (southern Lithuania). The total excavation area measured 133.25 m^2 (Fig. 1); sterile soil was reached across the area. The upper layers contained 7 individual human bones. The central area of the former garage contained three sets of human remains at a depth of 1.1–1.15 m that had been damaged by past earthworks. Burials 2 and 3 were stacked (Fig. 2). The three deceased were male, aged 25–35. Two skulls exhibited gunshot wounds

(Fig. 3). Burial 1 contained Lithuanian uniform buttons bearing the image of the Vytis (Fig. 4) and the Columns of Gediminas (Fig. 5), and a brooch depicting the Columns of Gediminas (Fig. 6). The individual in burial 3 wore a silver ring bearing the Vytis cross (Jogaila's symbol) on their left hand (Fig. 7). The individual also had a wire looped around the neck area (Figs. 8–9), likely used as a means to drag the body. These finds enabled the conclusion that the remains discovered are those of Lithuanian partisans.

Ingrida Čičiurkaitė,
Rokas Kraniauskas

II Pasaulinio karo belaisvių kapavietė Macikuose

2021 m. Macikų kaime (Šilutės r., Šilutės sen.), H. Zudermano gatvėje saugomoje Macikų nacistinės Vokietijos karo belaisvių stovyklos ir Tarybų Sąjungos Gulago lagerio objektų komplekso (UK 17035) teritorijoje vykdyti detalieji tyrimai. Šiuos darbus užsakė Šilutės rajono savivaldybės administracija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintu Macikų nacistinės Vokietijos karo belaisvių stovyklos ir Tarybų Sąjungos Gulago lagerio (toliau – Macikų lageriai) objektų komplekso (1941–1955 m.) sutvarkymo koncepcijos ir jos įgyvendinimo 2019–2024 m. veiksmų planu. Tyrimus vykdė 3 institucijos: KVGT, MB „Arksaika" ir KVP, antropologinius tyrimus atliko tyrimų vadovė. Tyrimų tikslas buvo nustatyti palaidojimų teritorijų ribas, laidojimo pobūdį, tikėtiną kapų ir eilių skaičių, palaikų orientaciją, palaidojimo gylį. Pasirinktinai atidengus palaikus siekta nustatyti tikėtiną palaidojimo laikotarpį, jei bus pakankamai įrodymų – galimą tautinę priklausomybę. Antropologiniai tyrimai atlikti *in situ*, neiškeliant palaikų, nustatant tikėtiną mirties priežastį, lytį, amžių, patologijas ir traumas.

Tikėtina kapavietė aptikta 2019 m. žvalgant neinvaziniais metodais (T. Rimkus). Macikų stovyklos ir lagerio kapinių teritorijoje žvalgymai atlikti apie 1,027 ha dydžio kapinių plote. Macikų stovyklos ir lagerio teritorijos aplinkoje žvalgyti 3 bendro 4,99 ha dydžio plotai. Nustatyta, kad Macikų karo belaisvių stovyklos ir lagerio teritorijos aplinkoje, tyrimų plote 3, lokalizuotos 3 teritorijos, kuriose gali būti kapų. I teritorija – didelės kapinės, užimančios apie 2700 m^2 trikampio formos plotą, aptiktos į Š nuo saugomų Macikų kapinių. Čia galbūt palaidota apie 1000 asmenų. Keltina prielaida, kad kapinės čia įrengtos ir naudotos tik tarybiniu lagerio laikotarpiu. II teritorija – bent dvi kapų grupės, aptiktos apie 2500 m^2 dydžio teritorijoje į R nuo saugomų Macikų kapinių. Tikslus kapų skaičius nėra aiškus, tikėtina, apie 20. Čia gali būti palaidoti žuvę JAV ir Kanados karo belaisviai. Šioje vietoje turėtų būti lokalizuojamos Macikų karo belaisvių kapinės, kuriose laidota vokiškuoju laikotarpiu. III teritorija yra apie 225 m^2 ploto, kurioje galbūt yra keli kapai, lokalizuota ties įvažiavimu į vandenvalos įrenginių teritoriją.

Šilutės (Macikų) karo belaisvių lageris *Stalag IC Heydekrug* pradėjo veikti tik prasidėjus Vokietijos – Tarybų Sąjungos karui, ne anksčiau kaip 1941 m. birželio pabaigoje – liepos pradžioje. Pirmomis karo su TSRS dienomis lageryje uždaryta apie 300 belaisvių (Bubnys A., Karo belaisvių stovyklos Macikuose 1941–1948 m., *Tarptautinė konferencija „Antrojo pasaulinio karo belaisviai nacių ir tarybų lageriuose 1939–1948 m.*" Šilutė, 2015 (10 p., https://rememor.eu/)). Iki 1941 m. rugsėjo vidurio belaisvių skaičius išaugo iki 700–800. Šilutės